

С Е К Ц І Я 2

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ НОРМОТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ, СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ТА ТЛУМАЧЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ УКРАЇНИ

А. Є. Шевченко,
*д-р юрид. наук, проф., зав. каф. теорії, історії права
і держави та конституційного права,
Університет державної фіскальної служби України, м. Київ*

А. В. Старостюк,
*канд. юрид. наук, доц. каф. теорії, історії права
і держави та конституційного права,
Університет державної фіскальної служби України, м. Київ*

ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ТА ЙОГО РОЛЬ У ПРОЦЕСІ ЗДІЙСНЕННЯ НОРМОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кожний закон, створений людьми, містить властивості закону саме
в тій мірі, в якій він походить із закону природи.
Фома Аквінський

У суперечливих умовах розвитку сучасної України, попри значну кількість наукових праць, актуальними залишаються питання, які пов'язані з якісними характеристиками щодо процесу здійснення нормотворчої діяльності. Саме від того, яка система цінностей, поглядів, переконань та принципів буде покладена в основу підготовки та прийняття як законів, так і підзаконних нормативно-правових актів, залежатиме подальший процес дії права, втілення його в систему існуючих суспільних відносин та розвиток правової системи України в цілому, яка «має базуватися... на принципі верховенства права, його взаємообумовленості з принципом верховенства закону...» [1, с. 6].

Не викликає сумнівів твердження про те, що законодавча база сучасної України має бути спрямована на забезпечення гармонійного розвитку життя суспільства, гарантування режиму правозаконності, захист прав та свобод людини і громадянина. А це, у свою чергу, потребує зосередження наукової думки на питаннях осмислення та реального втілення в життя базових засад нормотворчої діяльності.

Маючи глибоке історичне коріння, питання виникнення права постійно знаходилися в полі зору значної кількості філософів, а саме: Платона, Цицерона, Папініана та ін., які пов'язували їх із проблемами загального блага та справедливості.

Розвиток правової думки в межах XVII–XVIII ст. характеризувався посиленням уваги до проблем правоутворення з позицій усвідомлення цінності розумової діяльності людини та необхідності слідування відповідним правилам підготовки законів.

Важливою, на наш погляд, є думка І. Михайловського щодо обумовленості правоутворення людською діяльністю та звернення уваги на діяльність тих осіб, які знаходяться на більш високих шаблинах «духовного розвитку з метою забезпечення етичного порядку життя» [2, с. 116–117]. Тобто сутність нормотворчої діяльності визначається насамперед змістом, що відображений у формі відповідних правотворчих актів, а він, у свою чергу, обумовлений ціннісними характеристиками осіб, які задіяні в процесі підготовки та прийняття норм права.

Однак, ураховуючи сучасні реалії, які характеризуються низьким рівнем правової культури суб'єктів нормотворчої діяльності, відсутністю в юридичній науці єдиних концептуальних підходів щодо розуміння сутності утворення права, проблема реалізації принципу верховенства права в процесі нормотворчої діяльності набуває особливо загостреного характеру. Це призводить до існування цілого ряду конфліктних ситуацій, існування соціальних суперечностей, нехтування інтересами суспільства на користь інтересів відповідних політичних сил або окремо взятих осіб, які мають вплив на формування нормативно-правової бази держави.

Підтримуючи думку професора С. В. Бобровник щодо визнання нормативно-правової основи найефективнішим шляхом вирішення конфлікту, подолання суперечностей законним шляхом, стабілізації ситуації та гарантування прийнятого рішення авторитетом держави чи міжнародного співтовариства [3, с. 3] зазначимо, що за умов ігнорування суб'єктами правотворчості принципу верховенства права в процесі підготовки та прийняття відповідних норм права досягти такого результату буде неможливо. Існуючий конфлікт залишатиметься, в кращому випадку, у прихованому вигляді, а то й взагалі поглиблюватиметься, набуваючи нових форм свого прояву.

Тобто мова йде про те, що нормативно-правова база дійсно є найефективнішою формою вирішення соціальних суперечностей, однак за умови її відповідності принципу верховенства права, який забезпечуватиме стабільність законодавства держави та втіленню в життя вимог природного права, принципів і норм права міжнародного.

Реалізація принципу верховенства права в процесі нормотворчої діяльності сприяє врахуванню національних інтересів та особливостей розвитку тієї чи іншої країни, а також має глобальне значення, будучи шляхом подолання існуючих проблем розвитку людства в цілому.

Цінність принципу верховенства права полягає в тому, що він визначає спрямованість правового регулювання та зосереджує увагу на людиноцентричній природі права. Хоча, виходячи з історичних реалій, тривалий період часу вітчизняна юридична наука і практика були далекими від ідей реалізації зазначеного принципу в процесі нормотворчої діяльності, що, безумовно, негативно позначилося на розвитку всієї правової системи суспільства.

Відсутність людиноцентричного орієнтування розвитку законодавчої бази держави, нехтування правами людини та домінування позитивістської концепції праворозуміння обумовило факт існування того, що нормативно-правова матерія була позбавлена справжніх ціннісних ознак. Принцип верховенства права не розглядався як базовий принцип процесу правоутворення та практики здійснення правозастосовної діяльності.

Негативні наслідки для всього процесу нормотворчості мала й ганебна практика забезпечення верховенства права за допомогою верховенства закону, якість якого з позицій ціннісних характеристик для життя суспільства не підлягала осмисленню. Тобто будь-який закон міг бути визнаний правовим. Цьому сприяв процес ототожнення права і закону, а також розуміння права як наказу влади.

Відхід від хибної практики нормотворчої діяльності в обхід принципу верховенства права став можливим лише за умов визнання на теоретичному рівні багатогранності форм існування права та насичення його ціннісними орієнтирами – правами людини та міжнародними стандартами в галузі прав людини. Це, у свою чергу, обумовило перегляд основних засад нормоутворення та визнання принципу верховенства права як необхідної умови якісного процесу підготовки та прийняття нормативно-правових актів.

Однак сподіватися на те, що реалізація зазначеного принципу відбуватиметься автоматично і не потребуватиме значних зусиль та волі – справа марна, оскільки це питання знаходиться у взаємозалежності з рівнем реалізації суб'єктивного чинника, який неминуче присутній в практиці підготовки проектів нормативно-правових актів. Усвідомлення цього положення сприятиме більш критичному аналізу діяльності суб'єктів правотворчості, допущення до управління справами суспільства та держави осіб, які володіють високими моральними характеристиками, готовністю своїми діями стверджувати режим правозаконності.

Список використаних джерел

1. Оніщенко Н. М. Соціальний вимір правової системи: реалії та перспективи / Н. М. Оніщенко, Н. М. Пархоменко. – Київ : Юрид. думка, 2011. – С. 6.
2. Михайловский И. В. Очерки о философии права / И. В. Михайловский // Теория государства и права : хрестоматия : в 2 т. / авт.-сост. М. Н. Марченко. – М. : Городец, 2004. – Т. 1. Государство. – С. 116–117.
3. Бобровник С. В. Правовий конфлікт та юридичні колізії: взаємодія та взаємозалежність / С. В. Бобровник // Часопис Київ. ун-ту права. – 2003. – № 4. – С. 3.

М. І. Іншин,

*д-р юрид. наук, проф., академік НАПрН України,
заслужений юрист України, зав. каф. трудового права та права
соціального забезпечення, Київський національний університет
ім. Тараса Шевченка, м. Київ*

ДО ПРОБЛЕМИ КОНКРЕТИЗАЦІЇ ОЦІНОЧНИХ ПОНЯТЬ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Визнання України правовою державою поставило ряд підвищених вимог до правового регулювання нормотворчої діяльності, а також його ефективності та якості. З огляду на перехідний період у законодавстві України, чільне місце посідає про-

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

І. Д. Шутак ЗАКОНОТВОРЕННЯ В СУЧАСНИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ: ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	3
В. В. Комаров КОМПЕТЕНТІСНА МОДЕЛЬ ПРАВНИКА ТА ДИДАКТИЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ	8
Н. М. Оніщенко ІНСТИТУЦІЙНА ОПТИМІЗАЦІЯ ПРИЙНЯТТЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ	12
В. М. Косович ПРОЕКТ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ»: ВАЖЛИВІСТЬ ПРИЙНЯТТЯ ТА МОЖЛИВОСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ.....	16
І. І. Опишук МОНІТОРИНГ ЗАКОНОДАВЧОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ У ПАРЛАМЕНТІ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД	19
Д. Д. Луспенник ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПРЕЗУМПЦІЇ ТА ФІКЦІЇ ЯК ЮРИДИКО-ТЕХНІЧНІ СПОСОБИ ПЕРЕРОЗПОДІЛУ ОБОВ'ЯЗКІВ З ДОКАЗУВАННЯ У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ	23
В. К. Грищук ПИТАННЯ ЯКОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА	26

С Е К Ц І Я 1

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ, СИСТЕМИ ДЖЕРЕЛ ПРАВА І ТЕХНІКИ НОРМОПРОЕКТУВАННЯ

В. В. Костицький ПРАВО ЯК СОЦІАЛЬНА ЦІННІСТЬ	30
С. В. Бобровник КОМПРОМІС І КОНФЛІКТ У МІЖНАРОДНІЙ ПРАВОТВОРЧОСТІ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ МІЖНАРОДНИХ ЗВИЧАЇВ)	32
Н. М. Пархоменко СИСТЕМНІСТЬ ДЖЕРЕЛ ПРАВА ЯК ПРИНЦИП ЇХ ОРГАНІЗАЦІЇ	35
Ж. О. Дзейко ТЕХНІКО-ЮРИДИЧНІ ПРАВИЛА КОНСТРУЮВАННЯ НАЗВИ ЗАКОНУ	37
Ж. В. Завальна ЩОДО ВРАХУВАННЯ ЛІНГВІСТИЧНИХ ВІДТІНКІВ ТЕРМІНІВ ПРИ ВСТАНОВЛЕННІ ДОГОВІРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН	40
І. А. Куян ТЕХНОЛОГІЯ ЗАКОНОТВОРЕННЯ ПОТРЕБУЄ НОВИХ ПІДХОДІВ	42
Т. Є. Кагановська ДО ПИТАННЯ ВИМОГ ЩОДО РОЗРОБЛЕННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ (ПРОЕКТІВ)	45

Н. В. Мішина ПРОБЛЕМИ КОДИФІКАЦІЇ ІНСТИТУТІВ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ (НА МАТЕРІАЛАХ ВИБОРЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА)	48
О. М. Батинський ЛІНГВОСЕМІОТИЧНІ АСПЕКТИ ПРАВОТВОРЧОСТІ	51
А. С. Токарська ЛІНГВОЮРИДИЧНІ НОРМИ У ПРАВОВІЙ КОМУНІКАЦІЇ	55
М. С. Кельман КОНСТРУКТИВНА РОЛЬ ПОНЯТЬ «ПІДХІД», «МЕТОД», «СПОСІБ» У ЦАРИНІ ПРАВОВОГО ЗНАННЯ	56
Н. А. Мяловицька МІСЦЕ ДОГОВОРУ В СИСТЕМІ ДЖЕРЕЛ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА	61
Н. В. Камінська МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ДЖЕРЕЛА МУНІЦИПАЛЬНОГО ПРАВА	64
А. М. Завальний ТЕОРЕТИЧНІ МОДЕЛІ ЮРИДИЧНОГО ОБОВ'ЯЗКУ ТА СУБ'ЄКТИВНОГО ПРАВА ЯК ЕЛЕМЕНТИ ТЕХНІКИ НОРМОПРОЕКТУВАННЯ	67
О. Г. Варич ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРИРОДИ ТА СУТНОСТІ ПРАВОВОЇ ДОКТРИНИ	69
О. А. Назаренко ПРАВОВИЙ МЕНТАЛІТЕТ В СУЧАСНИХ УМОВАХ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ	72
Є. В. Рамінський ПАРЛАМЕНТСЬКІ ІНІЦІАТИВИ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО ПРОЦЕСУ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЗАКОНОПРОЕКТІВ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ VIII СКЛИКАННЯ)	75
Ю. Ю. Ремінська ВИМОГИ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАКОНУ (ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ ЗРІЗ)	78
Н. І. Мозоль ЗНАЧЕННЯ ВИВЧЕННЯ ДЖЕРЕЛ ПРАВА УКРАЇНИ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ	81
С. О. Сунегін ЗАГАЛЬНОДОЗВІЛЬНИЙ ТИП ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ; ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ	83
М. В. Старинський РЕЗУЛЬТАТ ДІЇ НОРМИ ПРАВА, ЩО ЗАПРОГРАМОВАНИЙ НОРМОТВОРЦЕМ; ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА	86
Л. М. Андрусів ТЕХНІКО-ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ СУТНОСТІ ОПРИЛЮДНЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ	89
Г. М. Сирібаєва ДО ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА РОЛІ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ У ЇЇ ЗДІЙСНЕННІ	92
Р. Д. Ляшенко МОТИВИ ТА СПОСОБИ ФОРМУЛЮВАННЯ ПРЕЗУМПЦІЙ У ВІТЧИЗНЯНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ	95

<i>А. О. Осауленко</i>	ЮРИДИЧНА КОНСТРУКЦІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ СТИМУЛЮВАННЯ ПРАВОМІРНОЇ ПОВЕДІНКИ ЗАСУДЖЕНИХ	98
<i>С. К. Дудар</i>	ВИМОГИ БЕЗСТОРОННОСТІ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ ВИКЛАДУ ЗМІСТУ ЮРИДИЧНОГО ДОКУМЕНТА: ДЕЯКІ АСПЕКТИ МЕТОДИКИ	101
<i>А. М. Мочерид</i>	ТЕХНІКО-ЮРИДИЧНІ ПРАВИЛА ФОРМУВАННЯ ДЕФІНІЦІЙ В ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИХ АКТАХ	105
<i>О. В. Тюріна</i>	СИСТЕМА ДЖЕРЕЛ (ФОРМ) ПРАВА УКРАЇНИ ЯК ВИМІР ІДЕЙ ПРАВОРОЗУМІННЯ	108
<i>А. А. Матевосян</i>	ЗАКОНОДАВЧА ІНІЦІАТИВА ЯК ЕТАП ЗАКОНОТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ	111
<i>Л. Р. Наливийко, А. Ф. Оршикова</i>	ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЯК ОДНА З ФОРМ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ	114
<i>В. Ю. Висецький</i>	ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ ЯК ПРАВОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ	117
<i>Г. В. Анісімова</i>	ЕКОЛОГІЧНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ КОДИФІКАЦІЇ	120
<i>Г. В. Голкичова</i>	ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ДИТИНИ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	124
<i>В. М. Тертишник</i>	ПРОБЛЕМИ ПОДОЛАННЯ КОЛІЗІЙ, ПРОГАЛИН ТА КОНКУРЕНЦІЇ ПРАВОВИХ НОРМ У СИСТЕМІ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА	126
<i>П. П. Андрушко</i>	СИСТЕМА ДЖЕРЕЛ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА	129
<i>О. Л. Львова</i>	ВПЛИВ МОРАЛЬНИХ ЧИННИКІВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	133
<i>Г. В. Наставна</i>	ПРАВОТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕЗУЛЬТАТІВ ЗАСТОСУВАННЯ АНТРОПОЛОГО-КОМУНІКАТИВНОГО МЕТОДОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ ДО ВИВЧЕННЯ ПРАВА	136

С Е К Ц І Я 2

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ НОРМОТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ, СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ТА ТЛУМАЧЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ УКРАЇНИ

<i>А. Є. Шевченко, А. В. Старостюк</i>	ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ТА ЙОГО РОЛЬ У ПРОЦЕСІ ЗДІЙСНЕННЯ НОРМОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	140
--	--	-----

III Міжнародна науково-практична конференція

**ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ПОРЯДКУ РОЗРОБКИ ТА ПРИЙНЯТТЯ
НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ**

